

Roh Pratélan: Panguwuh Tengah Wengi

Loro Lohé Habakuk

Jeff Pippenger

2012-10-13

Sawijining Tembung Panjlènrèhan

Bubar iki kita wiwit nyawisake transkripsi Habakkuk's Two Tables supaya bisa diterjemahaké menyang manéka basa sing kawakilan ing situs web kita. Tugas ngowahi sawijining pawartos lisan dadi pawartos tulisan iku luwih abot tinimbang sing bisa dimangertèni déning wong sing ora wanuh karo kabèh tata-lakuning pakaryan sing kudu diliwati kanggo ngowahi pawartos lisan dadi pawartos tulisan, bebarengan karo reribet-reribet sing mesthi ana nalika pungkasan materi kasebut kudu diterjemahaké menyang manéka basa ing situs web mau. Kita lagi waé miwiti nyunting salinan kang kapisan saka sangang puluh lima pawartos, lan aku nemokaké ana siji reribet manèh sing uga kudu kita liwati. Perkara iku magepokan karo perkembangan maju saka pekabaran iki wiwit taun 1989 nganti tekan sejarah kita saiki.

Ing paparan-paparan watara limalas taun kapungkur, ana bebener-bebener kang nalika iku isih ana ing tahap pambiyaran pangerten. Bebener kang kapisan saka antarané bebener-bebener mau sing kudu dakjelasaké yaiku tekane malaékat kapindho ing sajarah Millerit. Nalika iku aku mangertèni yèn malaékat kapindho teka nalika gréja-gréja Protestan wiwit nutup lawangé marang paparané Miller ngenani pekabaran malaékat kapisan, sesarengan karo pungkasaning taun 1843. William Miller makarya adhedhasar sawijining petungan wektu kang diyakininé nuduhaké yèn taun-taun 1843 diwiwiti tanggal 22 Maret 1843 lan dipungkasi tanggal 22 Maret 1844. Panjenengané ngira yèn telung ramalan kang ing pungkasané dipasang ana ing rong bagan suci iku bakal rampung ing taun 1843, lan panjenengané pracaya yèn taun iku rampung tanggal 22 Maret 1844. Panjenengané klèru ing rong prakara.

Telung wangsit bab 1335 dina ing Daniel rolas, 2520 taun saka “pitu mangsa” ing Imamat rong puluh enem, lan 2300 dina ing Daniel wolu, dipunmangertosi déning Miller bilih rampungipun wonten ing wulan Maret taun 1844. Sawisé punika, Pangéran nuntun Samuel Snow supados boten namung mangertos bilih wangsit-wangsit punika boten rampung ing taun 1843, nanging ing taun 1844; nanging Snow ugi wiwit ngginakaken petungan wekdal Karait, ingkang sanès saking tetrapan wekdal ingkang sampun dipunginakaken déning Miller. Miller sampun ngginakaken petungan wekdal Rabinik adhedhasar ekuinoks, ingkang netepaken taun adhedhasar mangsa semi dumugi mangsa semi.

Nalika kita nampilaké Rong Lohé Habakuk, kita durung mangertèni kasunyatan sajarah iki lan migunakaké pengalamané Miller kanggo nandhani tanggal 22 Maret 1844 minangka rawuhé malaékat kapindho lan wiwitané wektu tundha. Aku mangertèni, lan nganti saiki

isih mangkono, yèn rawuhé malaékat iku cocog karo wektu nalika para Protestan nampik pesené Miller bab malaékat kapisan, lan pethikan ing ngisor iki dadi titik acuan kula.

“Ing sasi Juni, 1842, Pak Miller maringi rerangkening kuliah kaping kalih wonten ing gréja Casco Street ing Portland. Kawula ngraosaken punika minangka hak istimewa ingkang ageng saged rawuh wonten ing kuliah-kuliah punika; awit kawula sampun katempuh déning pepalanging semangat, lan boten ngraosaken sampun siyap kanggé manggih Juruwilujeng kawula. Rerangkening kaping kalih punika nuwuhaken geger ing kitha punika langkung ageng tinimbang ingkang kapisan. Kanthi sawetawis pangecualian, warna-warni denominasi nutup lawanging gréja-gréjanipun tumrap Pak Miller. Kathah piwulang saking manéka mimbar ngupados mbabar kalepatan-kalepatan fanatik ingkang dipun tuduhaken dhateng sang pamicara; nanging wong kathah ingkang kanthi sumelang mirengaken sami rawuh wonten ing pasamuwanipun, lan kathah ing antawisipun boten saged mlebet ing griya punika. Para jamaah boten limrah meneng lan nggatèkaké kanthi temen.” *Life Sketches*, 27.

Aku mangertèni yèn ditutupé lawang-lawang tumrap piwulangé Miller nandhani wiwitaning panolakan marang malaékat kang kapisan, lan selaras karo pangertené Miller bab petungan wektu adhedhasar Rabinik/ékuinoks, aku ngira yèn tanggal 22 Maret 1844 nandhani pungkasané 1843. Panyampaiyané Miller ing Portland ing sasi Juni 1842 satemené minangka sawijining tenger dalan kang mratélakaké sawijining panolakan kang maju kanthi bertahap lan pungkasané rampung tanggal 18 April 1844, nanging nalika panyampaian-panyampaian iku dianakaké, aku durung ngenali panganggoné Samuel Snow marang petungan wektu miturut Karait.

Ing presentasi kapisan sing wiwit dakgarap panyuntingan salinane, aku wiwit mangertèni yèn apa sing dicathet ing wektu kuwi katon kaya mbantah apa sing saiki kita ajarake. Ya mbantah lan uga ora. Iku mung minangka penekanan tumrap rawuhipun malaékat kapindho kanthi progresif, lan uga minangka pepindhan ngenani pambukakan segel pesen iki kanthi progresif, kaya dene ing sajarah Millerite uga mangkono. Cathetan panjlèntèrhan iki kuduné njawab wong-wong sing kesandhung déning identifikasi kita marang 19 April 1844 minangka kuciwane Millerite kang kapisan lan marang apa sing wis diwulangaké ing jaman biyèn.

“Piwulang kapisan lan kapindho wis diwènèhake ing taun 1843 lan 1844, lan saiki kita ana ing sangisoring pangumumaning piwulang katelu; nanging kateluné piwulang iku isih kudu diproklamasèkaké. Saiki iki padha wigatiné kaya biyèn, yèn piwulang-piwulang mau kudu diwedharaké manèh marang wong-wong kang nggolèki kayektèn. Lumantar pena lan swara kita kudu nyuwarakaké pangumuman iku, kanthi nedahaké runtutané, lan panyandhanganing ramalan-ramalan kang nuntun kita tekan piwulang malaékat katelu. Ora bakal ana piwulang katelu tanpa ana kang kapisan lan kang kapindho. Piwulang-piwulang iki kudu kita wartakaké marang jagad lumantar terbitan-terbitan lan khotbah-khotbah, kanthi nedahaké sajroning runtutan sajarah ramalan prakara-prakara kang wis kelakon lan prakara-prakara kang bakal kelakon.” *Selected Messages*, buku 2, 104.

Loro Tabelé Habakuk 1 saka 95

Pambuka tumrap Loro Lohé Habakuk lan Pamecut Wengi Tengah wengi

Ing seri iki, kita bakal nliti rong tabel Habakuk—Bagan 1843 lan 1850—sajroning wektu sing luwih dawa. Kita bakal miwiti kanthi mapanaké *Midnight Cry* ing panggonané. Kaya sing wis kasebut, akèh saka pemaparan wiwitan iki bakal dadi tinjauan tumrap wong-wong sing wis akrab karo pesen iki, nanging awit kita lagi nyawisaké sawijining seri sing bisa disinaoni déning wong-wong sing durung wanuh karo pesen iki, kita kudu ngaturaké sawetara gagasan dhasar kanggo wong-wong mau. Kita bakal miwiti nganggo *Midnight Cry*, kanthi mratélakaké sawijining aspek sing kapanggih ana ing wahyu pisanan Ellen White. Ayo kita maca paragraf kapisan saka *Christian Experience and Teachings*, kaca 57.

Ora suwé sawisé lumakuné wektu ing taun 1844, wahyu kawula ing ngarsanipun tiyang kathah kapisan kaparingaken dhateng kawula. Kawula saweg ngunjungi Ibu Haines ing Portland, Maine, satunggaling sadèrèk ingkang kinasih wonten ing Kristus, ingkang manahipun kaiket kaliyan manah kawula. Kawula gangsal tiyang, sadaya wanita, sami sujud ndedonga kanthi meneng wonten ing misbyah kulawarga. Nalika kawula saweg ndedonga, panguwaosipun Gusti Allah tumurun dhateng kawula kados ingkang dereng naté kawula alami sadèrèngipun.

Lima wanita iki, kang atiné kaiket rapet karo Sister White, ora nentang pratandha apa waé saka kakuwasané Gusti Allah. Wigatiné, kabèh iku wanita, minangka pralambang pasamuwan, lan cacahé ana lima, kang bisa katitik minangka limang prawan kang wicaksana. Iki mung satunggaling pangamatan.

Aku kados-kados kaubengan pepadhang lan kaangkat saya nginggil saya nginggil saking bumi. Aku noleh ngupados umat advent wonten ing donya, nanging boten saged manggihaken piyambakipun, nalika wonten swanten ngandika dhateng aku, “Delengen malih lan delengen sethithik langkung inggil.” Nalika punika, aku ngangkat paningal lan ningali satunggaling margi ingkang lurus lan sempit, kaangkat inggil ngungkuli donya. Ing margi punika, umat Advent sami lumampah tumuju dhateng kutha, ingkang wonten ing pucuk tebihing margi punika. Wonten pepadhang padhang kasade ing wingkingipun ing wiwitaning margi, ingkang malaekat ngandikakaken dhateng aku bilih punika inggih Pambengok Tengah Wengi. Pepadhang punika sumunar sadawaning margi lan maringi pepadhang tumrap sikilipun supados sami boten kesandhung. Manawi paningalipun tetep kaarahaken dhateng Gusti Yesus, ingkang wonten pas ana ing ngajengipun, nuntun piyambakipun dhateng kutha, piyambakipun lestantun. Nanging boten dangu lajeng wonten sawetawis ingkang kesel lan ngandika bilih kutha punika taksih tebih sanget, lan piyambakipun ngarep-arep sampun mlebet ing ngriku sadèrèngipun. Lajeng Gusti Yesus maringi panglipur dhateng piyambakipun kanthi ngangkat asta tengenipun ingkang mulya, lan saking astanipun medal pepadhang ingkang ngibar ngungkuli golongan advent, sarta piyambakipun sami sesorah, “Alleluia!” Liyanipun kanthi sembrana nyelaki pepadhang ingkang wonten ing wingkingipun lan ngandika bilih sanès Allah ingkang sampun nuntun piyambakipun medal ngantos tebih mekaten. Pepadhang ing

wingkingipun punika lajeng kapatèn, nilaraken sikilipun wonten ing pepeteng sampurna, lan piyambakipun kesandhung sarta kecalan pratandha lan Gusti Yesus, banjur ambruk saking margi tumurun dhateng donya ingkang peteng lan duraka wonten ing ngandhap.

William Miller lan Pambengoking Tengah Wengi Ing piwulang babagan Matius 25, Kristus nyariosaken bilih sadurunge rawuhipun Gusti piyambak, badhé wonten swanten panguwuh: “Lah, pangantèn lanang teka; metua padha nampani Panjenengané.” Mangkono uga kedadosanipun. Ing mangsa panas taun 1844, para pitados nyumurupi bilih wektu pungkasaning 2300 dinten badhé tiba ing mangsa gugur taun punika, banjur panguwuh “Lah, pangantèn lanang teka” nyebar kanthi kakuwatan ing saindenging tanah. William Miller lan para kanca-kancanipun ing salumahing New England, New York, lan negara-negara liya sampun lawas martakaken bilih Kristus badhé enggal rawuh. Nanging ing wiwitan, piyambakipun ngira bilih rawuhipun badhé dumadi ing mangsa semi taun 1844. Nalika wekdal punika liwati, tanpa Gusti rawuh, kathah tiyang ngraos kuciwa sanget. Nanging para pitados sing setya boten nilar pitadosipun. Kanthi nyinaoni Kitab Suci kanthi luwih jero, piyambakipun manggih bilih titikan wekdal nubuatan punika boten pungkasan ing mangsa semi, nanging ing dinten kaping sepuluh sasi kapitu miturut petungan Yahudi, ing mangsa gugur. Pramila swanten panguwuh mau munggah kanthi cetha lan kuwat: “Lah, pangantèn lanang teka.” Gerakan punika boten gumantung ing kasenangan manungsa utawa pambujukan emosional. Gerakan punika metu saking panaliten serius tumrap Sabda Allah. Para ingkang nampi pesen punika ngrasakaken bilih Gusti Allah piyambak makarya ing antawisipun piyambakipun. Minangka ing pasemon babagan para prawan, wonten golongan sing wicaksana lan wonten sing bodho. Kabeh turu nalika pangantèn lanang katingal telat, nanging ing tengah wengi kababar panguwuh. Mangkono uga ing mangsa panas taun 1844, nalika akeh wong sami kendhat lan bingung, pesen punika marakaken para pitados supados siyaga. Pambengoking tengah wengi punika marakaken ati ewonan jiwa. Pesen punika sumebar saking kutha dhateng kutha, saking désa dhateng désa, lan dhateng papan-papan adoh ing padésan. Pesen punika ngrambah manah rakyat kanthi kakuwatan kang ngyakinaken. Fanatisme sirna ing sangajenging pesen punika, kados embun-enjing sirna nalika kasorot srengéngé munggah. Para pitados ninggalaken mamang lan kebingunganipun, lan pangarep-arep sarta wani marakaken manahipun. Pakaryan punika bebas saking perkara-perkara kang lumrahipun ndherek ing pakaryan agami sing nggegirisi ati manungsa. Pesen punika katandhananipun ora nganggo panguwuh emosional sing rame, nanging kanthi andhap asor, kanthi khusuk, lan kanthi kakuwataning Roh Allah. Wong-wong sing nampi pesen punika nyedhaki Gusti kanthi andhap-asor, pasa,

lan pandonga. Ana pamariksaning manah kang jero, pangakèn dosa, lan nyingkiraken katresnan marang jagad. Wong-wong mau ngraosaken bilih piyambakipun kedah nyawisaken dhiri kanggo ngadeg ing ngarsaning Putraning Manungsa. Ing saben panggenan wonten pasrah diri marang Gusti Allah lan damai kang suci tumurun ing manah. Wong-wong sing nglawan pakaryan punika asring dipun pengaruh déning raos wedi utawa kapentingan donya; nanging para sing melu pakaryan mau nyumurupi bilih pakaryan punika asale saka swarga. Kados panguwuh nalika tengah wengi ing pasemon, pesen punika boten tahan suwe. Nanging pesen punika nindakaken pakaryan kang sampun kapesthèkaké. Pesen punika nguji manah. Pesen punika nuwuhaken pengabdian sing katulusanipun jero lan langgeng. Pesen punika marakaken para suci supaya ngangkat sirahipun kanthi bungah, awit panebusanipun sampun nyedhak. Gusti mimpin umatipun lumantar Gerakan Advent Agung. Tanganing Panjenengané wonten ing pakaryan punika, lan Panjenengané boten nglilani pakaryan punika pungkasan wonten ing pepeteng lan kuciwa tanpa maringi pepadhang tumrap wong-wong sing gumantung marang Panjenengané. Sanadyan kathah wong nilar pitadosipun sawisé Kuciwa Agung, William Miller tetep andhap-asor lan ngendelaken pangaksamaning Gusti Allah. Piyambakipun rumiyin sampun dipun sepelekaken déning donya, dipun asoraken déning pakempalan agami, lan dipun ringkihaken déning umur lan mlarat; nanging piyambakipun tetep mantep ing kasetyan dhateng pakaryan sing sampun dipun dhawuhaken Gusti marang piyambakipun. William Miller boten nate ngaku sampun nampani pepadhang sampurna tumrap saben rinci nubuatan. Piyambakipun namung minangka piranti ing astaning Gusti Allah kanggo ngarahake manah manungsa marang rawuhipun Kristus lan kabutuhan supaya nyawisaken urip kang suci. Kados para Reformator lan tiyang-tiyang liya sing dipun ginakaken Gusti Allah, piyambakipun boten mangertos sadaya asil pakaryanipun piyambak nalika makarya. Nanging piyambakipun pitados bilih Gusti sampun mimpin piyambakipun. Lelampahanipun wonten ing pasinaon, nyoba, kuciwo, lan iman tetep dados piwulang tumrap pasamuwan ing mangsa-mangsa pungkasan.

Ing paparan kapisan iki, sawisé netepaké sawetara pokok, kita bakal ngrembug Konferènsi Adventis ing Low Hampton ing sasi Désèmber 1844. Ing konferènsi iki, sawetara wong Millerit padha nglumpuk, lan William Miller nulak pangerten bab Panggilan Tengah Wengi. Logika ing kéné yaiku yèn sesanti iki, sanadyan kagungané kita kabèh, mligi katujokaké marang William Miller.

Ing sasi kang padha iku, William Miller nolak pepadhang ing wingkingé—Pangluhuring Tenga Wengi—kang bakal njalari dhèwèké tiba saka dalan menyang jagad duraka ing ngisor. Kita bakal nliti teges lan akibat saka prakara iki. Bukti sajarah nedhaké yèn para Millerit kabèh precaya yèn wong-wong mau lagi nggenepi pasemon bab sepuluh prawan; prakara iku

wis dadi kawruh umum ana ing antarané wong-wong mau. Kita bakal nedahaké yèn William Miller nduwèni pangerten bab apa iku Pangluhuring Tenga Wengi. Miller percaya yèn Pangluhuring Tenga Wengi iku pesen bab jam pangadilan saka Daniel 8:14 lan Wahyu 14:6-9. Dhèwèké percaya yèn pesen kang wiwit dipratelakaké déning dhèwèké ing wiwitan taun 1830-an iku Pangluhuring Tenga Wengi, “Lah, pengantèn lanang teka,” lan yèn Gusti Yésus lagi rawuh marang jagad iki minangka pengantèn lanang.

Kanggo sapérangan gedhé sajarah Millerite, wong-wong mau pracaya yèn dhèwèké lagi netepi pasemon bab sepuluh prawan, nanging wong-wong mau ngira yèn Pambengok ing Tengah Wengi iku njlèntrèhaké pekabaran sing wis padha dipratelakaké déning dhèwèké. Nanging, ing mangsa panas taun 1844, tuwuh pangerten anyar lan bener: yèn Pambengok ing Tengah Wengi iku gerakan Sasi Kaping Pitu, kanthi pangarep-arep yèn Gusti Yésus bakal rawuh ing dina kaping sepuluh sasi kaping pitu. Iku Pambengok ing Tengah Wengi kang sejati. Nalika Miller nampik Pambengok ing Tengah Wengi kang sejati ing Désèmber 1844, dhèwèké saèstu lagi nampik sajarah mangsa panas taun 1844 lan bali menyang pandhangané sing luwih dhisik, yaiku yèn iku mung pekabaran umum wiwit taun-taun 1830-an. Mangertèni dinamika Pambengok ing Tengah Wengi iku wigati banget. Manawa panjenengan ora mangertèni 2520 kaya dene para Millerite mangertèni, panjenengan ora bisa mangertèni Pambengok ing Tengah Wengi. Manawa panjenengan ora bisa mangertèni Pambengok ing Tengah Wengi kaya dene para Millerite mangertèni, panjenengan bakal tiba saka dalan menyang donya duraka ing ngisor.

Ing pawiyatan punika, kita badhé miwiti kanthi sawenèh bebener ing bagan ingkang sacara kabuka katampik déning Adventisme ing jaman samenika. Biblical Research Institute saking Seventh-day Adventist Church lan sapérangan ageng para teolog Adventis nampik 2520. Bab punika badhé kita rembag miturut Alkitab nalika kita nerusaké, nanging ing wiwitan kita badhé nedahaké bilih Ellen White kanthi saèstu maringi panyengkuyung pepak dhateng 2520. Institut punika lan sapérangan ageng para teolog ugi nampik pangertosan para perintis bab Daily. Kita badhé nedahaké bilih nampik pangertosan para perintis bilih Daily punika kapirènan, ateges nampik Rohing Ramalan. Institut punika ugi kanthi umum nampik pangertosan para perintis bab kalasangka—Kalasangka Kaping Gangsal lan Kalasangka Kaping Nem. Kita badhé miwiti kanthi nedahaké bilih nampik pangertosan para perintis bab kalasangka punika ateges nampik Rohing Ramalan.

Saiki, akèh wong Adventis, paling becik mung samar-samar pangertené ngenani 1290 lan 1335. Tanpa pangerten para pionir babagan 1335, ora ana dhasar alkitabiah kanggo netepaké wektu tundha sing diwiwiti tanggal 22 Maret 1844. Tanpa mangertèni wektu tundha, wong ora bisa nangkep dinamika saka Panguwuh Tengah Wengi. Tanpa mangertèni Panguwuh Tengah Wengi, wong bakal tiba saka dalan menyang donya ala ing ngisor. Kita bakal nuduhaké kayektèn-kayektèn iki ing bagan miturut paneguhan cetha saka Roh Wangsit, banjur mbedhahé saka Sabda Allah. Nanging dhisik, kita kudu ndeleng apa sing ngubengi sajarah kaum Millerit lan apa sing ngasilaké Panguwuh Tengah Wengi.

Sajarah Millerite lan Tekaning Malaékat Kang Sepisan

Kita miwiti kanthi nyakup Uriah Smith saka *Thoughts on Daniel and Revelation*, kaca 521, kanggo nuduhake sajarah Millerit lan ngrembug taun 1798. Uriah Smith nulis, “Kronologi saka prastawa-prastawa ing Wahyu 10 luwih diteguhake manèh déning kasunyatan yèn malaékat iki padha karo malaékat kapisan ing Wahyu 14.” Ing Wahyu 10, ana sawijining malaékat kang gagah prakosa mudhun saka swarga karo sawijining kitab cilik kang kabukak ana ing tangané. Ellen White maringi katrangan marang kita yèn malaékat kang gagah prakosa iki yaiku Yesus Kristus, lan kitab cilik iku yaiku Kitab Daniel. Ing pungkasaning pasal sepuluh, Yohanes didhawuhi mangan kitab cilik iku, kang bakal legi ana ing cangkemé lan pait ana ing wetengé. Yohanes makili sajarah Millerit, ing ngendi piwulang Daniel iku legi nanging nuntun marang kuciwa kang pait. Malaékat kang gagah prakosa ing Wahyu 10, miturut para perintis, yaiku malaékat kapisan ing Wahyu 14—iku malaékat kang padha.

Asring kita ora nglampahi akèh wekdal kanggo kanthi cetha netepaké bab para malaékat iki ing kitab Wahyu, nanging mesthiné kita kudu mangkono. Malaékat kang prakosa ing Wahyu 10 iku uga malaékat kang miturut kapitadosanipun William Miller lagi nggenepi Pambengok Tengah Wengi kanthi ngrampungaké pakaryan malaékat kapisan ing Wahyu 14: “Wedia marang Allah lan mènèhana kamulyan marang Panjenengané, awit wis rawuh wektu pangadilané.” Wektu pangadilané iku ngarujuk marang Daniel 8:14. Para malaékat iki nandhakaké pérangan-pérangan kang béda saka pakaryan kang wis katindakaké.

Mbalik maneh marang Uriah Smith: “Kronologi saka kedadeyan-kedadeyan ing Wahyu 10 luwih diteguhaké manèh déning kasunyatan yèn malaékat iki padha karo malaékat kapisan ing Wahyu 14.” Panjenengané nerangaké apa sing ngiket wong-wong mau dadi siji: loro-loroné nduwèni pawarta mirunggan kanggo diumumaké, loro-loroné ngucapaké pangumumané kanthi swara sora, loro-loroné migunakaké basa kang padha gegayutan karo Sang Nitahaké, lan loro-loroné mratélakaké wektu—sing siji sumpah yèn wektu ora bakal ana manèh, lan sing sijiné mratélakaké yèn wis tekan wektuné pangadilané Allah. Pawarta ing Wahyu 14:6 mapan ing sisih iki saka wiwitané mangsa wekasan.

Uriah Smith nyatakake bilih wekdal pungkasan punika taun 1798, lan pekabaran Wahyu 14 rawuh sasampunipun punika. Panjenenganipun nyerat, ‘Nanging pekabaran Wahyu 14:6 punika mapan ing sisih sawegipun wiwitaning wekdal pungkasan. Punika minangka sawijining pawartos bilih jam pangadilanipun Allah sampun dumugi, lan mila kedah gadhah panrapanipun ing generasi pungkasan. Paulus boten martosaken bilih jam pangadilan sampun dumugi. Luther lan para mitra karyanipun ugi boten martosaken punika. Paulus nerangake bab sawijining pangadilan ingkang badhe rawuh, ing mangsa ngajeng ingkang dereng winates, lan Luther netepake punika kirang langkung taksih telung atus taun malih saking jamannipun. Kajawi punika, Paulus paring pepeling dhateng pasamuwan supados boten nampi martosaken ingkang mekaten, bilih jam pangadilanipun Allah sampun dumugi, ngantos dumugi sawijining wekdal tartamtu.’ Ing 2 Tesalonika 2:1-3, Paulus ngandika bilih dintenipun Kristus boten sampun caket sadèrèngipun panembang saking iman punika dumugi rumiyin lan manungsa dosa punika kapratelakaken. Paulus nepangake manungsa dosa

punika, sungu alit, kapausan, lan nglimputi kanthi pepeling sakathahing mangsa kaluhuran kakuwasanipun, ingkang lumampah 1260 taun, lan pungkasanipun taun 1798.

Ing taun 1798, larangan kanggo martakaké dina Sang Kristus wis cedhak mandheg. Wektuné wekasan wiwit kawiwitan, lan segel mau dicopot saka kitab cilik iku. Wiwit wektu iku, malaekat ing Wahyu 14 wis maju. Uriah Smith ngandika, “Yèn kowé gelem ndeleng iku,” wiwit taun 1798, pawarta malaekat kapisan wis maju. Ing taun 1798, malaekat kapisan saka Wahyu 14 rawuh ing sajarah—iki pangerten para perintis. Wiwit wektu iku, malaekat ing Wahyu 14 wis martakaké yèn wis tumeka jam pangadilané Allah, lan malaekat ing bab sepuluh wis jumeneng ing segara lan ing dharatan, sumpah yèn wektu ora ana manèh. Jati diri wong loro iku ora kena diragakaké. Kabèh argumentasi sing netepaké panggonané siji uga sah tumrap sijiné. Generasi saiki lagi nyeksèni kaleksanané loro ramalan iki. Ing pamartakan bab rawuhé Gusti, mligi wiwit taun 1840 tekan 1844, wiwité kaleksanané kanthi pepak lan rinci.

Smith nandhani taun 1840 lan 1844 gegayutan karo malaékat kapisan ing Wahyu 14 sing rawuh ing taun 1798, nanging dhèwèké uga nandhani malaékat kapisan ing taun 1840, nalika pawarta iku diwènèhi kakuwatan. Ing pamedharing prakara rawuhipun Gusti, mliginipun wiwit taun 1840 nganti 1844, wiwit kaleksanan kanthi jangkep. Panggonané malaékat mau kanthi sikil siji ana ing segara lan sijiné ana ing dharatan nedahaké ambaning wewengkon pamedharané. Pawarta iku bakal nyabrang samodra lan sumebar menyang manéka bangsa, lan pancèn pawarta rawuhipun Gusti mau tekan ing saben papan misi ing saindenging jagad. Wiwit taun 1840, pawarta malaékat kapisan, miturut Ellen White, digawa menyang saben papan misi ing saindenging jagad. Iki kaleksanan nalika prinsip taun-dina ing wangsit Kitab Suci dikukuhaké lumantar ambruké Kakaisaran Ottoman. Ing wekdal punika kita boten rembag rincianipun, nanging namung nyawisaken landhesan tumrap sajarah Millerite lan dinamika Pambengok Tengah Wengi.

Prastawa-prastawa Historis Wigati: 1833 lan Rubuhipun Lintang-lintang

Ing taun 1833, lintang-lintang padha tiba. Ellen White maringi katrangan ing *The Great Controversy*, kaca 333: “Ing taun 1833, rong taun sawisé Miller wiwit nyawisaké ing ngarepé umum bukti-bukti bab rawuhipun Kristus sing enggal, pratandha sing pungkasan muncul, yaiku kang wis dijanjèkaké déning Sang Juruwilujeng minangka tandha rawuhipun kang kaping pindho. Pangandikané Gusti Yesus: ‘Lintang-lintang bakal padha tiba saka ing langit.’ Matius 24:29. Lan Yokanan ing Kitab Wahyu nyatakaké, nalika panjenengané ndeleng ing sesanti pemandhangan-pemandhangan kang bakal ndhisiki dinané Gusti Allah: ‘Lintang-lintang ing langit padha tumiba ing bumi, kaya wit anjir nguntalaké woh-wohé anjir sing durung mateng, nalika diguncang déning angin gedhé.’ Wahyu 6:13. Ramalan iki nampa kasampurnan kang cetha lan nggumunaké ana ing udan meteor gedhé tanggal 13 November 1833.”

Paseksèné William Miller nyaritakaké mangkéné: “Ing dina Setu sawisé sarapan—ing mangsa panas taun 1833, aku lungguh ana ing méjaku kanggo nlihi sawatara perkara, lan

nalika aku ngadeg arep metu nyambut gawé, prakara iku nyratani atiku kanthi kakuwatan luwih gedhé tinimbang tau sadurungé, ‘Lungaa lan wartakna iki marang donya.’ Kesan iku dumadakan banget lan tekané kanthi kakuwatan mangkono, nganti aku ambruk manèh ing kursiku karo matur, ‘Aku ora bisa lunga, Dhuh Gusti.’ ‘Yagéné ora?’ kaya-kaya mangkono wangsulané, lan banjur kabèh alesan pamelaku padha muncal, ya iku kurangé kabisan ing awakku; nanging kasangsaranku saya nggegirisi, nganti aku banjur nglakoni prajanjian kang khidmat karo Gusti Allah, yèn Panjenengané kersa mbukak dalan, aku bakal lunga lan nindakaké kuwajibanku marang donya. ‘Apa kang kokkarepaké kanthi mbukak dalan?’ kaya-kaya pitakon iku tumuju marang aku. Inggih, kandhaku, manawa aku nampa undhangan kanggo matur ing ngarepé umum ing panggonan endi waé, aku bakal lunga lan ngandhakaké marang wong-wong apa kang daktemokaké ing Kitab Suci bab rawuhipun Gusti. Sanalika kabèh aboting atiku sirna. Lan aku bungah yèn mesthiné aku ora bakal katimbali mangkono, awit aku durung tau nampa undhangan kaya mangkono; pergumulanku ora dimangertèni wong, lan aku mung nduwèni pangarep-arep sithik banget manawa aku bakal diundang menyang sawijiné paladosan. Watara setengah jam sawisé iku, sadurungé aku metu saka kamar, ana putrané Bapak Guilford saka Dresden, kira-kira nembelas mil saka papan panggonanku, mlebu lan matur yèn bapaké ngutus dhèwèké kanggo njaluk aku lan kepéngin aku mulih bebarengan karo dhèwèké, amarga aku ngira mesthi ana prakara tartamtu kang arep dirembug. Aku takon apa kang dikarepaké. Dhèwèké mangsuli yèn sesuk ora ana khotbah ing grejané, lan bapaké péngin supaya aku teka lan guneman marang wong-wong bab prakara rawuhipun Gusti. Sanalika aku nesu marang awakku dhéwé awit wis gawé prajanjian mau. Ing wektu iku uga aku mbrontak marang Gusti lan mutusaké ora arep lunga. Aku ninggal bocah iku tanpa maringi wangsulan apa-apa lan banjur nyepi kanthi kasusahan gedhé menyang sawijiné alas cilik ing sacedhaké. Ing kono aku gumulat karo Gusti watara sajam, nyoba mbébasaké awakku saka prajanjian kang wus dakgawé karo Panjenengané, nanging aku ora oleh pepadhang. Iku ditekanaké ing atiné nuraniku, ‘Apa kowé arep gawé prajanjian karo Gusti Allah banjur enggal-enggal koklanggar?’ lan dosané kang ngluwihi katitahing ala saka tumindak mangkono nglimputi aku. Ing pungkasané aku nyerah lan janji marang Gusti yèn Panjenengané kersa nguwatké aku, aku bakal lunga, precaya marang Panjenengané supaya maringi sih-rahmat lan kabisan kanggo nindakaké samubarang kang bakal dipréntahaké marang aku. Aku bali menyang omah lan nemu bocah iku isih ngentèni. Dhèwèké tetep ana ing kono nganti sawisé mangan awan, lan aku banjur bali bebarengan karo dhèwèké menyang Dresden.” Mangkéné carané Miller, ing mangsa panas taun 1833, miwiti mranata pesen iku ana ing ngarepé umum. Ing sasi Désèmber 1833, lintangé padha rontok nambahi kasakralan marang pesené.

1840: Kasampurnaning Ramalan lan Kakaisaran Ottoman

Ing taun 1840, Ellen White maringi komentar ngenani sawijining penggenapan wangsit sing nggumunake. Pethikan iki asring diperdebatake sajroning Roh Ramalan, ana sawatara wong kang mbantah manawa Uriah Smith nyelukake pethikan iki menyang The Great Controversy, nanging bantahan-bantahan kasebut ora dhasar. Dheweke lagi ngandharake bab runtutan penggenapan wangsit kang nuntun marang taun 1840, kalebu rubuhe

lintang-lintang lan Dina Pepeteng. Dheweke nulis, “Ing taun 1840, sawijining penggenapan wangsit liyane kang nggumunake nuwuhake minat kang nyebar amba.”

Dhèwèké ngrujuk marang ramalan Kitab Suci, dudu mung prakiraan manungsa déning Josiah Litch. Rong taun sadurungé, Josiah Litch, sawijining pelayan utama sing martakaké rawuhipun Kristus kaping kalih, nerbitaké sawijining panerang babagan Wahyu 9, kanthi ngramal rubuhé Kakaisaran Ottoman. Miturut petungané, kakuwatan iki bakal ditumpes ing tanggal 11 Agustus 1840. Ing wektu sing wis ditemtokaké iku, Turki, lumantar para duta besarné, nampi pangayoman saka Kakuwatan Sekutu Éropah lan kanthi mangkono nyélakaké dhiriné ana ing sangisoré pangwasané bangsa-bangsa Kristen. Kedadéan iku kalaksanan kanthi pas cocog karo ramalan mau. Bareng prakara iku kawruhan, wong akèh padha yakin marang beneré paugeran-paugeran panafsiran ramalan sing dianut déning Miller lan para mitrané, lan sawijining daya panggugah sing nggumunaké kaparingaké marang gerakan Advent. Wong-wong kang sinau lan kang nduwèni kalungguhan banjur manunggal karo Miller ing martakaké lan nerbitaké pamawas-pamawasé, lan wiwit taun 1840 tekan 1844, pakaryan iku saya ngrembaka kanthi rikat.

Uriah Smith sampun ngandharaken dhateng kita bilih malaékat kapisan saking Wahyu 14 rawuh ing taun 1798, nanging punika malaékat ingkang sami kaliyan malaékat ing Wahyu 10. Ing Wahyu 10, Yohanes dipun dhawuhi supados njupuk kitab alit punika saking astanipun malaékat wau lan dipun pangan, lan punika badhé dados legi ing cangkempipun. Piwulang Millerite dados legi ing tanggal 11 Agustus 1840, sasampunipun kalih taun mratélakaken ambrukipun Kakaisaran Ottoman adhedhasar asas dinten-taun ing ramalan Kitab Suci. Nalika prastawa punika kaleksanan kanthi persis, piwulang ingkang sampun dipun wartakaken déning piyambakipun dados legi ing cangkempipun.

Ing tanggal 11 Agustus 1840, pesen mau dadi legi ana ing cangkeme. Yokanan didhawuhi njupuk kitab cilik saka tanganing malaekat sing wus tumurun. Malaekat mau tumurun ing tanggal 11 Agustus 1840, lan malaekat ing Wahyu 10 iki padha karo malaekat kapisan ing Wahyu 14. Malaekat ing Wahyu 14 rawuh ing taun 1798 nalika wekasaning jaman, nanging pesené kaparingi kakuwatan ing taun 1840. Ellen White ngandika bilih nalika prastawa mau wus kawentar, wong akèh padha kapracayan bab kabeneran prinsip-prinsip panfsiran nabi sing dianut déning Miller lan para mitrané. Wiwit taun 1930-an, diwiwiti ing taun 1919 nanging mligi ing taun 1930-an, Adventisme wis nampik paugeran-paugeran panfsiran nabi sing dianut déning Miller lan para mitrané—paugeran-paugeran iku yaiku metode proof text ing panaliten Kitab Suci.

Bagan 1843 lan Wektu Nglentrehake Tundha

Tenger pratandha sabanjuré ing sajarah yaiku bagan 1843, sing digawé ing sasi Mei 1842. Ellen White ngandika, “Aku wis weruh yèn bagan 1843 iku dipimpin déning astae Gusti lan yèn iku ora kena diowahi, yèn angka-angka iku kaya sing dikersakaké déning Panjenengané, lan yèn asta-Né ana ing sadhuwuré lan ndhelikaké sawijining kaluputan ing sawetara angka, supaya ora ana wong siji waé bisa weruh nganti asta-Né disingkiraké.” Bagan iki minangka

tenger pratandha profetik, sing digawé ing sasi Mei 1842. Ing Juni 1842, gréja-gréja Protestan nutup lawangé lan malaékat kapindho rawuh.

Saka *Testimonies*, jilid siji, kaca 21: “Ing wulan Juni taun 1842, Pak Miller maringi rerangkening kuliah kapindhoné ana ing Greja Casco Street, Portland, Maine. Kanthi sawatara pangecualian, manéka denominasi nutup lawanging grejané tumrap Pak Miller.” Ellen White ngandhani kita yèn minangka wong Kristen Advent dina kapitu, kita kudu sinau nalar saka sebab tumuju marang akibat. Sebab kang ndadèkaké greja-greja Protestan nutup lawangé yaiku dipunwedharaké bagan iki. Nalika bagan iku dipunwedharaké ing sasi Mei, greja-greja Protestan netepaké yèn para Millerit iku fanatik kang kesasar.

Kuciwane kapisan salajengipun. Saking *The Great Controversy*, kaca 393: “Wiwit awal taun 1842, pituduh ing wangsit punika supados nulis wahyu punika lan damel cetha wonten ing lempeng-lempeng, supados sing maca saged mlayu, sampun maringi pamrayogi dhateng Charles Fitch kanggé nyawisaken satunggaling bagan kenabian kanggé njlentrehaken wahyu-wahyu Daniel lan Wahyu.” Charles Fitch, ingkang seda sadèrèngipun Kuciwane Ageng tanggal 22 Oktober 1844, sampun kaginakaken déning Gusti wonten ing sajarah punika. Panjenenganipun nyawisaken bagan punika, ingkang lajeng kapacak ing wulan Mei 1842.

Panyebaran bagan iki dianggep minangka pepanggihaning dhawuh saka Habakuk. Nanging, ora ana wong sing nyumurupi ana pepatèn kang katingal sajroning kalaksananing wahyu iku. Ing wangsit kang padha, wektu tundha uga dipratélakaké. Sawisé kuciwa iku, ayat iki katon duwé teges kang wigati: “Amarga wahyu iku isih kanggo wektu kang wus katetepaké, nanging ing pungkasané bakal medhar lan ora goroh; sanadyan katon tundha, ngentèna, amarga mesthi bakal kelakon, ora bakal tundha. Wong mursid bakal urip marga saka pracayané.” Wektu tundha iku yaiku kuciwa kang kapisan, kang dumadi ing tanggal 22 Maret 1844. Para Millerit padha mratélakaké pungkasaning jagad ing taun 1843, kanthi nggunakaké petungan wektu miturut Kitab Suci. Nalika Gusti ora rawuh nganti wektu iku, kuciwa kang kapisan dumadi ing tanggal 22 Maret 1844. Iku wektu tundha.

Iki yaiku wektu tundha ing pasemon bab sepuluh prawan, ing Habakkuk 2, lan ing Daniel 12. Daniel 12:11 ngandika, “Lan wiwit saka wektu kurban saben dina iku bakal dijupuk adoh...” Para pionir mangertos manawa paganisme wis ditundhukké ing taun 508, nalika Clovis ngalahaké wong Visigoth. Wiwit saka wektu paganisme dijupuk adoh lan kapapaan diadegaké (telung puluh taun sawisé iku, ing taun 538), bakal ana 1290 dina. Ayat candhaké ngandika, “Rahayu wong kang ngentèni lan tekan marang sèwu telung atus telung puluh lima dina.” 508 ditambah 1335 padha karo 1843. “Rahayu wong kang tekan marang 1843.” Angka 1335 nandhani wektu tundha, kanthi ngandika, “Rahayu wong kang ngentèni lan tekan marang 1843.” Manawa panjenengan njunjung pangerten para pionir bab kurban saben dina, kaya kang ditindakaké déning Ellen White, prakara iki cetha.

Kanggo njlentrehake luwih cetha, Yesaya 30:18 ngandika, ‘Mulane Pangéran bakal ngentèni.’ Ing kéné, Pangéran iku pangantèn lanang ing pasemon bab sepuluh prawan, lan

Panjenengané lagi ngentèni. ‘Lan mulane pangantèn lanang bakal ngentèni, supaya iya karsa paring sih-rahmat marang kowé, lan mulane iya bakal kaluhuraké, supaya iya karsa welas asih marang kowé, amarga Pangéran iku Allahing pangadilan. Begja kabèh wong kang ngentèni Panjenengané.’ Iki cocog karo Daniel 12:12: ‘Begja wong kang ngentèni lan tekan ing angka 1335.’ Pangantèn lanang ngentèni ing tanggal 22 Maret 1844. Ana berkah kang kagandhèng karo tekan marang kuciwa kang kapisan banjur ngentèni. Nalika kowé tekan ing kéné, kowé kudu ngentèni. Apa kang kokentèni? Habakuk 2:3 ngandika, ‘Amarga wahyu iku isih kanggo wektu kang wus katetepaké, nanging ing pungkasané bakal matur lan ora goroh; sanadyan iku ngentèni, entènana iku.’ Berkah saka tekan ing angka 1335 iku berkah saka tekan ing sajarah iki, ing ngendi Pangéran bakal nggenepi Pambengoking Tengah Wengi.

Ora saben wong bakal diidnaké melu ing Sesambaté Tengah Wengi. Sawenèh wong lumaku bebarengan karo para Millerit dudu marga saka pengalaman pribadiné dhéwé karo Gusti Yésus Kristus utawa pamulangan pribadi marang Sabdané Allah, nanging marga saka wedi. Sadurungé Sesambaté Tengah Wengi iku dumadi, Gusti misahaké para sadulur iki saka gerakan mau. Kuciwane kang kapisan iku dadi pérangan saka proses nyiyapaké tumrap Sesambaté Tengah Wengi. Miturut Ellen White, manawa kita ora mangertèni prakara iki, kita bakal tiba saka dalan menyang jagad wong duraka ing ngisor.

Panguwasaing Pawartosé Malaekat Sing Kaping Pindho

Saka *Early Writings*, kaca 238: “Cedhak pungkasaning pekabaran malaékat kapindho, aku weruh pepadhang gedhé saka swarga sumunar marang umat Allah. Sorot-soroting pepadhang iki katon padhang kaya srengéngé, lan aku krungu swara para malaékat nguwuh, ‘Lah, Pangantèn kakung rawuh.’” Iki yaiku Panyuwara Tengah Wengi, kang bakal maringi kakuwatan marang pekabaran malaékat kapindho. Para perintis mangertèni yèn pekabaran malaékat kapisan teka ing taun 1798, nanging diparingi kakuwatan kanthi ambruké Kakaisaran Ottoman ing taun 1840. Kabèh pekabaran teka ing sawijining titik wektu lan sawisé kuwi banjur diparingi kakuwatan. Pekabaran malaékat kapindho teka ing tanggal 22 Maret 1844 nalika gréja-gréja Protestan nutup lawangé marang pekabaran Millerit. Panyuwara Tengah Wengi maringi kakuwatan marang pekabaran malaékat kapindho. Pekabaran malaékat katelu teka ing tanggal 22 Oktober 1844, lan diparingi kakuwatan nalika malaékat kang rosa saka Wahyu 18 gabung karo pekabaran iku. Saben pekabaran teka ing sajarah lan sawisé kuwi banjur diparingi kakuwatan. Iki penting kanggo dimangertèni.

Pangretenging Wengi Tengah maringi kakuwatan marang pekabarané malaékat kapindho. Para malaékat kautus saka swarga kanggo nggugah para suci sing kasurung semangaté lan nyawisaké wong-wong mau tumrap pakaryan gedhé sing ana ing ngarepé. Wong-wong sing paling pinunjul bakaté dudu sing kapisan nampa pekabaran iki. William Miller dudu sing kapisan nampa pekabaran iki; malah kosok baliné, dhèwèké iku sing pungkasan nampa. Dhèwèké sing paling pinunjul ing pangertené bab pekabaran iki, déné Samuel Snow iku sing kapisan. Wong-wong sing biyèn mimpin ing pakaryan iku dadi sing pungkasan nampa lan mèlu nggedhèkaké pangreteng mau. Miturut sajarah, wong pungkasan sing nampani

pekabaran Pangretenging Wengi Tengah yaiku William Miller.

Saking *The Great Controversy*, 376: Sajeroning panguwasaing Pambengok Tengah Wengi, watara 50.000 wong metu saka pasamuwan-pasamuwan. Amarga pakaryané Miller cenderung nguwataké pasamuwan-pasamuwan, mula wiwitané ditampa kanthi becik; nanging nalika para pendhita lan para pemimpin agama mutusaké nentang piwulang Advent lan kepéngin nyirep kabèh geger babagan bab iku, wong-wong mau banjur nentangé saka mimbar lan nyélak para anggotané saka hak kanggo rawuh ing pawartos ngenani rawuhé kaping pindho, malah nganti ora ngidinaké padha ngucapaké pangarep-arepé ana ing pasamuwan sosial. Para pemimpin ing Pasamuwan Adventis jaman saiki kang nglarang piwulanging pesen iki ana ing pasamuwan lan malah ana ing omah-omah pribadi, wis dipralambangaké ing kéné ana ing gerakan Millerit.

Para pracaya padha nemu awake dhewe ana ing pangadilan kang gedhe lan kabingungan. Dheweke tresna marang gréjané lan ora gelem pisah, nanging nalika padha weruh yen paseksèning Sabdaning Allah dipatèni lan haké kanggo neliti ramalan-ramalan dipungingkari, dheweke ngrasa yèn kasetyan marang Allah ngalang-alangi wong-wong mau supaya aja manut. Wong-wong sing ngupaya nutupi paseksèning Sabdaning Allah ora bisa dianggep minangka kang mbangun Gréja Kristus. Mulané, dheweke ngrasa kabeneraké kanggo misah saka sesambungané sing lawas. Ing mangsa panas taun 1844, kira-kira 50.000 wong mundur saka gréja-gréja.

Pangertosané Miller lan Pambengok Wengi Tengah kang Satemené

Miturut buku karya Sesepuh Damsteegt, *Foundation of Seventh-day Adventist Message and Mission*, Miller pracaya bilih pambabaran Daniel 8:14 lan malaékat kapisan ing Wahyu 14 punika Midnite Cry—“Lah, pangantèn kakung rawuh.” Panjenenganipun pracaya bilih pesen punika nedahaken rawuhipun Kristus kaping kalih. Miller ngira bilih sadaya sajarah punika Midnite Cry, nanging Ellen White nyariyosaken bilih Midnite Cry punika kaleksanan ing satunggaling titik tartamtu. Samuel Snow maringi irah-irahan presentasinipun “*The True Midnight Cry*” supados mbedakaken saking piwulang Millerit bilih Midnite Cry punika pesen umum.

Wong-wong kang paling rohaniah nampani pekabaran iku dhisik, lan wong-wong kang biyèn mimpin ing pakaryan iku dadi sing pungkasan nampani lan nulungi ngunggahaké swara sesambat mau. William Miller, kang wis mimpin pakaryan iku wiwit taun 1833 lan salajengipun, ngadhepi perjuwangan nalika pekabaran Midnite Cry teka ing wulan Agustus 1844. Dheweke durung mantep bab misah saka gréja-gréja lan wis mulang pangerten liya bab Midnite Cry nganti pirang-pirang taun.

William Miller nyerat, “Aku durung tau mesthèkaké dina tartamtu apa waé tumrap rawuhipun Gusti, amarga pracaya yèn ora ana wong sing bisa ngerti dina lan jamé. Ing sakabèhé kuliahku sing wis dityatakaké, kaya bakal katon ing kaca irah-irahané, bab taun 1843. Ing sakabèhé kuliah lisanku, aku tansah ngandhakaké marang para pamirsaku yèn masa-masa iku bakal mungkasi ing taun 1843 manawa ora ana kasalahan ing pitunganku,

nanging aku ora bisa ngandhakake yèn pungkasan iku bisa uga ora teka malah sadurungé mangsa iku, lan yèn wong-wong kuwi kudu tansah siyaga. Ing taun 1842, sapérangan saka para sadulur martakaké kanthi keyakinan kang gedhé banget ngenani taun sing pas, lan nyalahaké aku amarga nambahi tembung ‘manawa’.” Ing sasi Méi 1842, bagan 1843 diterbitaké, lan para sadulur nyuwun marang Miller supaya mbusak tembung “manawa” saka panyajiané.

Miller nerusaké, “Pers umum uga wis nerbitaké yèn aku wis netepaké sawijining dina tartamtu, yaiku tanggal rong puluh telu April, kanggo rawuhé Gusti. Mulané, ing sasi Dhésèmber taun iku, awit aku ora bisa weruh ana kaluputan ing petunganéku, aku nerbitaké kapitayanéku yèn ing sawijining wektu antarané 21 Maret 1843 lan 21 Maret 1844, Gusti bakal rawuh.” Miller wus luwih dhisik nyimpulaké dina kaping sepuluh ing sasi kapitu, lan suwé sadurungé Samuel Snow migunakaké kasimpulan iki kanggo martakaké Midnight Cry, Miller wis nulis bab iku. Miller iku wong sing dienggo déning Gusti kanggo nyusun logika sing dipigunakaké Samuel Snow kanggo nemtokaké 22 Oktober 1844.

Miller nyerat, ‘Sajeroning taun 1843, ukara-ukara pamedhar ala kang paling sengit ditumpukaké marang aku lan wong-wong kang sesrawungan karo aku déning pers lan sapérangan mimbar. Panyebab lan pepénginan kita diserang, asas-asas kita dipaèsi kanthi salah, lan watak kita dipitnah.’ Wektu lumaku, lan tanggal 21 Maret 1844 kliwat tanpa rawuhipun Gusti. Kuciwa iku gedhé, lan akèh wong ora lumaku bebarengan karo wong-wong mau manèh. Sadurungé wektu iki, wiwit taun 1840, cacahé wong Millerit dikira-kira ana 200.000, nanging ing wektu iki, kang kari mung 50.000.

Miller nerusaké, “Sadurungé iki, ing mangsa tiba taun 1843, sawetara saka para sadulurku wiwit nyebut pasamuwan-pasamuwan kuwi Babil lan ndhesek yèn iku dadi kuwajibané wong-wong Advent supaya metu saka kono. Bab iki gawé aku banget sedhah. Ora mung akibaté ala banget, nanging aku uga nganggep iki minangka pambalihan saka Sabdaning Allah, yaiku nyimpangaké Kitab Suci.” Miller berjuang karo pekabaran malaékat kapindho, sing ndadèkaké luwih angel tumrap dhèwèké kanggo nampa pekabaran Midnite Cry sing sejati. Laku iki saya nyebar, lan pasamuwan-pasamuwan banjur nutup lawangé tumrap wong-wong mau, saéngga nuwuhaké memungsuhan lan misahaké akèh-akèhé wong Advent saka pasamuwan-pasamuwané dhéwé-dhéwé.

Sawisé wektu sing wis diumumaké déning dhèwèké wus kliwat, Miller ngakoni rasa kuciwane bab wektu sing pas iku, nanging tetep netepi pracayané. Dhèwèké nerusaké pakaryané ing Kulon sajroning mangsa panas taun 1844 nganti dumadiné gerakan Wulan Kaping Pitu. Dhèwèké ora melu ing gerakan iki kajaba mung ana sawijining layang sing ditulis wolulus sasi sadurungé bab pangibadah miturut Hukum Musa kang nuding marang wulan iku. Dhèwèké ora ngira yèn perkara-perkara mau bakal dienggo kanthi mangkono, utawa yèn kapitadosan marang bukti kaya mangkono bakal dadi ujian kaslametan. Dhèwèké ora sesambungan karo gerakan iku nganti rong utawa telung minggu sadurungé tanggal 22 Oktober 1844. Ing sawijining layang marang Himes tanggal 6 Oktober 1844, Miller nulis, “Aku ndeleng kaluhuran ing wulan kapitu kang durung tau dakdeleng sadurungé ... Saiki,

pinujia asmané Pangéran, aku ndeleng kaéndahan, karukunan, lan kasalarasan ing Kitab Suci, kang wis suwé dakpandongakaké nanging ora dakdeleng nganti dina iki. Matur nuwun dhumateng Pangéran, he nyawaku. Sedulur Snow, Sedulur Storrs, lan liyané, kaberkahan tumrap kowé amarga wis dadi piranti kanggo mbukak mripatku. Aku meh tekan ing omah. Kamulyan, kamulyan, kamulyan, kamulyan.”

Sakwisé iku, Miller mikir manèh bab Pambengok Tengah Wengi, lan nyebut iku fanatisisme. Damsteegt nyathet yèn Snow nampa garis dhasar pesen Pambengok Tengah Wengi saka karya Miller sing luwih dhisik.

Pangétungan Snow, sing diterbitaké ing Maret 1844, ora narik kawigatosan akèh nganti patemon kémah ing Exeter, 12–17 Agustus 1844. Ana ing kono, tanggal tartamtu kang dipastèkaké déning dhèwèké tumrap rawuhipun Kristus nggerakaké akèh wong Millerit, saéngga nggayuh pucaking usaha misionèré. Tanggapané mau banjur kawentar minangka gerakan Wulan Kapitu. Sanadyan para pamimpin Millerit ing wiwitan mamang, sawatara minggu sadurungé prastawa kang diarep-arep iku, padha melu gabung ing gerakan mau lan ngidinaké supados pandhangan Snow dicithak lan didhukung.

Pangrengkuh Wengi Tengah lan Sawisé Kuwi

Wahyu kapisan Ellen White nedahaké umaté Allah ana ing dalan tumuju swarga, kanthi pepadhang ana ing wingkingé sing sinebut Pambengok Tengah Wengi. Pesen sing dipratelakaké déning Samuel Snow perlu dimangertèni. Ing sasi Mei 1842, 300 bagan dicithak kanggo 300 juru martakaké. Dumugi tanggal 22 Maret 1844, sawisé kuciwa kapisan, bagan iku disisihaké, lan akèh wong nilar gerakan mau. Wong-wong sing isih tetep ana kono kudu ngentosi. Ing pasamuwan kémah Exeter, Snow nedahaké yèn Gusti bakal rawuh tanggal 22 Oktober 1844, yaiku Dina Pangruwating Dosa. Prakara iki nyurung wong-wong mau kanggo martakaké pesen iku.

Joseph Bates nyariyosaken bilih sasampunipun patemon kémah ing Exeter, nalika piyambakipun mlampah ngliwati gerbong-gerbong sepur, piyambakipun mireng swanten ingkang bola-bali ngucap, “Lah, pangantèn kakung rawuh!” Gerakan punika nyapu saindhenging Amérika Sarékat sajroning kalih wulan, lajeng nuntun dhateng Kacekelan Ageng ing tanggal 22 Oktober 1844.

Damsteegt maringi komentar babagan Konferènsi Adventis ing Low Hampton, 28–29 Desember 1844, sing nglibataké Himes lan Miller. Himes nyengkuyung supaya nglipur para suci, nggugah jagad Kristen, lan martakaké karahayon marang para wong dosa. Sawatara minggu sawisé iku, Advent Press nerusaké manèh penerbitané, lan Himes nyatakaké yèn lawang karahayon isih kabuka. Miller alon-alon nilar pamawasé sing banget ekstrim babagan lawang sing katutup lan bali marang pamawasé wiwitan bab Panguwuh Tengah Wengi. Ing sasi sing padha iku, Ellen White nampa wahyu kapisané, sing nuduhaké yèn wong-wong sing nampik Panguwuh Tengah Wengi padha tiba saka dalan. Wahyu iku kanggo William Miller padha waé kaya kanggo sapa waé liyané.

Pangajab Pungkasan lan Warisan William Miller

Saking *Early Writings*, kaca 257: “Kawigatèn kawula lajeng dipuntujokaké dhateng William Miller. Panjenenganipun katingal bingung lan kebak kasangsaraning manah sarta kapitunan amargi umatipun. Golongan ingkang sampun dados satunggal lan kebak katresnan ing taun 1844 sami kelangan katresnanipun, sami silih nentang, lan sami tumurun dhateng kaanan adhem lan murtad. Nalika panjenenganipun nyawang punika, kasisahan ngentèkaké kakiyatanipun. Kawula mirsani para priya pimpinan sami ngawasi panjenenganipun, utaminipun Joshua Himes, lan sami ajrih manawa panjenenganipun badhé nampi piwulang malaékat kaping tiga.” Piwulang malaékat kaping tiga ing wewengkon punika inggih menika dina Sabat. Nalika Miller condhong dhateng pepadhang saking swarga, para priya punika damel rancangan supados pikiranipun dipunsingkiraké saking pepadhang punika. Pangaribawa manungsa njagi panjenenganipun wonten ing pepeteng lan njagi pangaribawanipun wonten ing antawisipun tiyang-tiyang ingkang nentang kayekten. Wusanapun, Miller ngangkat swaranipun nglawan pepadhang saking swarga—yaiku dina Sabat. Panjenenganipun boten nampi piwulang ingkang mesthinipun badhé nerangaké kuciwaipun lan maringi pepadhang sarta kamulyan dhateng prakawis-prakawis ingkang kapengker. Panjenenganipun ngandel dhateng kawicaksanan manungsa, dudu dhateng kawicaksanan ilahi. Awit sampun remuk déning pagawéan lan umur sepuh, panjenenganipun boten sakados mekaten tanggel jawabipun kados tiyang-tiyang ingkang nyegah panjenenganipun saking kayekten. Dosa punika mapan wonten ing dhateng piyambakipun. Menawi Miller saged mirsani pepadhangipun malaékat kaping tiga, kathah prakawis mesthinipun badhé katerangaké. Nanging para sadèrèkipun ngakokaké katresnan ingkang mekaten jero dhateng panjenenganipun, saéngga panjenenganipun nginten bilih panjenenganipun boten badhé saged pisah saking piyambakipun. Gusti Allah nglilakaké panjenenganipun tumiba ing sangisoré kuwasaning pati lan ndhelikaké panjenenganipun wonten ing kubur saking wong-wong ingkang narik panjenenganipun adoh saking kayekten. Musa kalepatan sadèrèngipun mlebet ing Tanah Prajanjian; mekaten ugi Miller kalepatan nalika panjenenganipun enggal badhé mlebet ing Kanaan swarga. Tiang sanès nuntun panjenenganipun tumindak mekaten; tiyang sanès ugi ingkang kedah tanggel jawab tumrap punika. Nanging para malaékat njagi lebu ingkang aji saking abdinipun Gusti Allah punika lan badhé medal nalika swaraning slomprèt pungkasan kaprungu.”

Panutup: Piwulang tumrap Saiki

Minangka panutup, William Miller nggambarake para Advent Hari Kaping Pitu ing pungkasaning jagad. Sesanti kapisan Ellen White luwih katujokake kanggo jaman kita tinimbang kanggo jamane piyambak. Ing pungkasaning jagad, para Advent Hari Kaping Pitu bakal nampik pepadhang saka Panguwuh Tengah Wengi. Pepadhang saka Panguwuh Tengah Wengi mung bisa dimangerteni lumantar pangerten marang sajarah iki. Kuciwa kapisan ngresiki gerakan Millerit saka wong-wong sing ana ing kono amarga alesan sing kliru lan nyawisake umat kanggo pengalaman panggodhèn sing bakal nuntun wong-wong mau mlebu ing Papan Mahasuci. Wong-wong sing tekan ing kuciwa kapisan padha rahayu

mung manawa padha ngenteni tekan 22 Oktober 1844. Wektu iki wis katetepake dening Gusti Allah kanggo ngasilake sawijining umat kang bakal Panjenengane kumpulake menyang Papan Mahasuci. Nampik Panguwuh Tengah Wengi lan tiba saka dalam iku padha karo nampik sajarah iki kabèh.

William Miller nindakaké telung kaluputan, lan kita tansah diuji lumantar telung ujian. Kaluputané kang kapisan yaiku nampik Sesambat Tengah Wengi ing Désèmber 1844. Kang kapindho yaiku ngrungokaké manungsa tinimbang Gusti Allah, kang nuntun dhèwèké menyang kaluputané kang katelu: nampik dina Sabat. Ing wekasaning jagad, para Adventis Dina Kaping Pitu bakal nampik sajarah Sesambat Tengah Wengi lan panggilan supaya bali menyang dalan-dalan lawas awit padha ngrungokaké para pemimpiné. Kanthi mangkono, padha nyawisaké awaké dhéwé kanggo nampa tandha kéwan galak, kanthi mbalèni proses ujian telung-undhakané Miller, kang diwiwiti saka kepriyé sesambungané karo pesen lan sajarah Sesambat Tengah Wengi.

Mung ana loro piwulang nubuatan sing nyakup sajarah wiwit saka kuciwa kang kapisan tekan kuciwa kang kapindho: 2300 dina (“Sanadyan wahyu iku katon suwe, antènana”) lan 2520. Nolak 2520 iku padha karo nolak Pambengok Wengi Tengah. Nolak Pambengok Wengi Tengah iku padha karo tiba saka dalam menyang donya ala ing ngisor.

Bab iki bakal kita rembug luwih lanjut ing presentasi sabanjuré.